

ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ

Керівник секції: завідувач кафедри журналістики, д. філол. н., доцент
В. В. Колкутіна

Секретар секції: старший викладач кафедри журналістики
Л. М. Писаренко

КОЛКУТІНА ВІКТОРІЯ ВІКТОРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри журналістики, доктор філологічних наук, доцент*

ГЕРМЕНЕВТИЧНІ ВИМІРИ ЖУРНАЛІСТСЬКОГО ТА ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ

Будівельним матеріалом для всіх типів ЗМІ, літератури та літературознавства було і залишається слово. Журналіст чи письменник, оперуючи словом, формулює оцінку, стверджує, переконує, маніпулює, впливає, формує свідомість, увиразнює або спростовує істинність судження. У будь-якому разі він впливає на глибину осмислення естетичної свідомості реципієнта, опосередковано або ж безпосередньо формує його світоглядні засади, художні смаки, аксіологічні пріоритети.

У журналістиці та літературознавстві поліфункціональна семантика слова вимагає правильного тлумачення. Особливо важлива інтерпретація там, де зміст висловлювання спеціально децю прихований від прямого трактування, де він зашифрований, сугестивний, символічний. Герменевтичний стиль (С. Квіт) споріднює журналістику та літературу, в наслідок чого герменевтичний феномен «виступає важливою характеристикою людини, окреслюючи її вроджену здатність до розуміння» [4, с. 9].

Герменевтика посприяла і тому, що література поступово трансформувалась у медіа, вона «є медіа, як і інші засоби соціальної комунікації, а тому зв'язок літературознавства і журналістикознавства у цій площині є незаперечним» [1, с. 6].

Не зважаючи на значний масив дослідженого у журналістиці та літературознавстві, питання їх взаємозв'язку не розглядалися у сучасній науці. Ми простежуємо низку споріднених аспектів, вивчення яких збагатять як літературознавство, так і журналістику. Оскільки нарATIV – це оповідь, яка може бути інтерпретована та розказана

по-іншому, в тому числі мовою не тільки кіно чи живопису, а й літературно-критичною, науковою (рецензією, відзивом, статтею), ми прийняли такі робочі інструменти: наратор у літературно-критичному тексті – це суб'єкт повіствування, посередник між автором (літературним критиком) та художньо-критичним світом книги; уявна постать, що викладає для різнотипного читача перебіг подій та впливає на нього. Безперечно, наше визначення потребує подальших уточнень.

Літературно-критичні та історико-літературознавчі оцінки журналіста, письменника або літературного критика, що викладені у журнально-газетних статтях, збірках або ж книгах, залежать від трансформації літературного процесу, від характеру критичних міркувань, літературно-критичних уподобань та сили уяви автора. Оцінний аспект має індивідуально-неповторний, суб'єктивний характер. Духовна, емоційна база автора – журналіста, письменника чи критика – виражається через естетичну оцінку, естетичне почуття, за допомогою логіко-понятійних засобів, яскравих описів-аналогій [2, с. 11].

Одним із ключових аспектів дослідження художнього, літературно-критичного чи публіцистичного тексту є усвідомлення його перш за все комунікативної природи, адже апріорі такий текст передбачає, як мінімум, двох співбесідників: з одного боку, читача, з іншого – письменника, літературного критика, журналіста. Виступаючи знавцем літератури, власний дослідницький інтерес, свої міркування, уподобання митець адресує читачеві, який обов'язково передбачається, тому що такий текст не існує автономно, він у своїй генезі спирається на читачку присутність. Таким чином, як основні елементи художнього та публіцистичного твору виокремлюються комунікація та діалог, котрий диференціюється на діалог критика з читачем; діалог автора розвідки з тим письменником, якого він досліджує; діалог реципієнта з досліджуваним критиком митцем. Тут літературний критик виступає посередником: «Посередники – це всі ті, хто, не маючи безпосереднього відношення до процесу творіння художнього комунікату, втручається в процес його циркуляції, займаючи місце між комунікатором та потенційним реципієнтом з метою полегшення процесу комунікації. Функція посередника – утилітарна, тобто, він покликаний сприяти скороченню та подоланню дистанції та її отримувачем, створити інтерпретаційний клімат» [3, с. 61].

З'ясування вказаного аспекту порушить виникнення проблеми співвідношення / зіставлення художнього тексту та особи критика чи журналіста як гіпотетичного, передбачуваного читача, котрий не тільки аналізує, уособлює, а й перебуває поза межами цього тексту. У результаті таких «читацьких» спостережень узагальнюються його думки та відбувається формування рецептивних ресурсів тексту та психологічного ферменту його сприйняття (праці О. Потебні, Л. Виготського, Ігнатенко М., Г. Клочека, О. Червінської).

Письменник чи журналіст має усвідомлювати, що його художній твір або ж розвідка – це те русло, яке спрямовує творчо-відтворювальну уяву читача, його інтелектуальні операції, навіює йому певні емоції

стани, естетичне сприймання, задає структуру літературно-критичного дискурсу. Тому він має так побудувати свій дискурс, щоб у його структурі відбилася певна оцінна стратегія, спрямовуюча сила сюжетно-фабульних конструкцій, поетикальні виміри, лінгво-стилістичні засоби вираження критичних оцінок і суджень, рецептивно-риторичні аспекти літературно-критичних текстів.

Комплексні родово-жанрові сполучення, що функціонують в журналістиці та літературі, знаходять різноманітну модифікацію переважно у публіцистичних виявах – есе, літературний портрет, нарис, «біографія-світогляд». Ця система жанрів будується за конструктивним принципом аналогії, водночас кожен із них набуває рис, різновидів та стильової домінанти залежно від проблематики, полемічної спрямованості, знову ж таки – оцінних суджень, пафосу, критеріїв.

Як бачимо, журналістика та літературознавство, попри власні існуючі індивідуальні принципи, засади і методи, попри, безмовно, онтологічну розмежованість, у герменевтичному плані мають суголосні дотики-перехрестя, спрямовані на глибоке розуміння мистецтва.

Список використаної літератури:

1. Галич О. Історія літературознавства. – Луганськ : Книжковий світ, 2009. – 264 с.
2. Гром'як Р. Історія української літературної критики (від початків до кінця XIX століття) [Посібник для студентів гуманітарних факультетів вищих навчальних закладів] // Р. Гром'як. – Тернопіль : Підручники & посібники. – 1999. – 224 с.
3. Зубрицька М. Категорія читача в літературно-критичних дослідженнях XX століття / М. Зубрицька // Записки Перекладацької Майстерні. – Львів, 2002. – С. 52–62.
4. Квіт С. Герменевтика стилю. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. – 143 с.
5. Михайлин І. Основи журналістики. – К. : ЦУЛ, 2003. – 284 с.

Ключові слова: герменевтика, журналістика, літературознавство, текст, рецепція.

Ключевые слова: герменевтика, журналистика, литературоведение, текст, рецепция.

Key words: hermeneutics, journalism, literary criticism, text, reception.